

Pravila

(društva . . . . . ska založnice.)

(Konec.)

§. 23. Zaloga ustanovnikov ostanejo njihova lastina, po pravilih omenjena, in se smejo v društveno blagajnico splaćati ali nakažati ali po 5 gold. na mesec.

§. 24. Zaloge ustanovnikov so zastavljene koj po založniju za zajme, ki si jih društvo izposodi, in se razvrstijo po društvenih upnikih, ako ne zadostuje društveno premoženje za poplačanje vseh dolgov in zalog. Zatorej se zabi ježi na vsakem za ožreči listu, da bo prosja nja odstop, zastavljene ali drugo obkladanje je brez škode za prednost društvenih upnikov.

§. 25. O prošnjah za zajme se sklepa ob opravljenih dneh, in odbor sme odreči prošnje brez navedenja uzrokov. Zasti se mora odbiti prošnja:

- a) Č: je prosilec šs dožin na k e i poprejšni zajem, ali č: je kedaj v škodo spravil svojega poroka;
- b) č: se odvor ne more zanesti, da bo prosilec po svojih os bnih razmerah, zlasti po svoji kreditni zaupljivosti o prave, času zajem povrnil.

§. 26. Kedar se denar v zajem da, se mora takoj podpisati ali dožno pismo ali menica, oboje s tim pristavkom, da sme društvo zavarovanja tirjati, č: se mu zdi potrebno. Razun tega mora se kar od začetka društvu postaviti porok, ki je kot plačnik z dožnikom nerazdejlivo zavezan tudi zastran zavarovalne pravice, ali se pa mora društvu kar od začetka nekaj zastaviti. Odbor presodi, ali zadostuje porok, ali je pa treba zastave.

§. 27. V zajem dava društvo le na šest mesecev; k več mu enkrat sme odbor podaljšati obrok še na šest mesecev, in to le s privoljenjem poroka, če je kateri podpisan.

§. 28. Določene obresti od zajma mora dolžnik koj pri zajemanju, ali pri podaljšanju obroka naprej plačati. Odbor določuje od časa do časa visokost teh obresti, oziraj se na njihov namen: da se ž njimi plačujejo dolžne obresti, upravljeni stroški ter da se dos že neki dobiček.

§. 29. Dobiček. Iz obresti vseh oddanih zajmov se konec leta odštejejo dolžne obresti za zajme društvu posojene, in upravljeni stroški. Kar preostane, je društveni dobiček; iz njega se mora napraviti matica (reservna záluga), in ves dobiček mora matici priraščati, dokler ona ne uoseže deset odstotkov vseh zajmov, društvu posojenih.

§. 30. Matica, kateri pripadajo tudi pristopnine, je nedotakljivo društveno premoženje v ta namen, da se iz njega poplačajo zgube, ki bi izvirale iz zgube oddanih zajmov, ki se ne dajo iztirjati, ali iz druge nesreče; toda načeta matica se mora koj do višine, v §. 29. določene, zopet pomnožiti.

§. 31. Ako je matica dospela do pravične višine, sme občni zbor prekomerni dobiček obračati v druge občno koristne namene, zlasti ga potrošiti za gospodarski in duševni napredek Slovencev, posebno v . . . . .ski okolici.

§. 32. Kako nehaljo pravice in dolžnosti udov? Pravice in dolžnosti udov nehaljo:

- a) po izstopu, b) po izključbi, c) po smrti uda, d) po društvenem razpadu.

§. 33. Izstopiti smejo udje le konec leta in po pretekli trimesečni odpovedi.

§. 34. Izključiti se smejo po odborovem predlogu vsled sklepa občnega zbora udje, ki niso spolnili svojih dolžnosti proti društvu kljubu danemu opominu.

§. 35. Društvo se razide ali po sklepu občnega zbora in s privoljenjem večine vseh ustanovnikov, ali kedar društvo ne more več spolnovati svojih dolžnosti o pravem času, če je tedaj prisiljeno, svoje premoženje v denar preobrniti in likvidirati.

§. 36. Jedno leto po izstopu, izključbi ali smrti kterega uda sme še društvo njega ali njegove dediče

rožiti za izpolnitev društvenih dolžnosti, akoravno ostanejo izločeni udje ali njih dediči upnikom zavezani tudi kasneje takisto, kakor so bili zavezani ob času ločitve ali smrti. Po preteklem letu pa smejo tudi izločeni udje ali njih dediči tirjati od društva pism-no obljubo, da bode društvo samo dolgove odrajtalo u nikom, ali, če jim nebi htelo društvo da i take objube, smejo tirjati likvidacijo vsega premožnja in vseh dolgov.

§. 37. Kedar je omenjeno leto preteklo, in o tem letu po občnem zboru poterjeni račun kaže, da se ni treba lotiti zaloga (§. 24), ali konči ne vse zaloge. še le takrat dobijo izločeni ustanovniki ali njih dediči nazaj ali vso zalogo, ali oni de čž zaloge, kterega se ni treba bilo lotiti za varnost vseh dolgov. Do matice nimajo niti izločeni udje niti njih dediči, nobene p avice.

§. 38. Likvidacijo opravi odbor, naj se zgodi po društvenem razpadu ali na zahtevo je upnikov ali društvenikov, razun če bi sodnja drušvo eksekvirala.

Odbor naj takrat zapiše in zbere vse društveno premoženja, in naj ga razd ili med društvene upnike, potem zaloga med ustanovnike, vse ž njihovim privoljenjem. Ako se dolgovi ne morejo izplačati iz vsega premoženja z matico vred, niti ne iz zalog, takrat so zavezani vsi udje nerazdejlivo se svojim drugim premoženjem društvenim upnikom za one dolgove, ktere je društvo naredilo za časa, ko so društveniki bili.

Ako pa ostane nekaj premožnja razšlemu društvu po plačanih dolgovih in zalogah, tedaj naj poslednji občni zbor v smislu §. 31 sklene o tem premoženju.

§. 39. O državnih pravicah in dolžnostih med udi ter med društvom in udi razsodi vselj sodnja; o notrajnih društvenih zadevah in dotičnih prepirih pa odločuje občni zbor.

Štajerski dež. zbor.

XV. Seja 7. jan. 1874. Seidl-nov predlog, da se opravljeni red dež. zbora prenaredi, se sprejme in odboru za srenjske zadeve v pretres izroči. — Ravno tako predlog Čokov, da se vsled postave direktnih volitev v drž. zbor spremenijo določbe dež. reda in volilne postave, ki se ne skladajo več s postavo o državnem zastopu od dné 2. apr. 1873. Ta predlog je torej meril na to, da dež. zastop svoj pečat pritisne direktnim volitvam, ki so — po Čokovih besedah „dosedanje zvezo državnega in deželnih zastopov potrgale in državnemu zboru zagotovile samostalnost, ki se državnemu zastopu spodobi“. Obravnava o tej stvari bila je poslednji (23.) seji; o tem govorimo torej poznae. Predlog dež. odbora, da se dosedanje dež. posilnice (v Messendorfu in Lankovci) državi v upravo prepusté, se odda fin. odboru. — Dež. odbor stavi pogodbo, da država deželi povrne po pravični cenitvi stroške za napravo in priprave teh posilnic, ki stanejo deželo nad 20.000 gld. vsako leto, ter se stroški od leta do leta s številom posiljencev množijo. Zdaj je v Messendorfu 121 možkih, v Lankovci pa 74 žensk (pod skrbjo sester krščanske ljubezni sv. Vincencija Pavlanskega). Dež. odbor nasvetuje izročitev posilnic v državno upravo posebno zato, ker ima dežela že itak čez in čez drugih stroškov, in pa, ker stvar po svoji naravi državi pripada, kakor je tudi vsled drž. postave od dné 10. maja 1873

dež. postava od dne 31. jan. 1867 o napravi dež. posiluic skoro vsa ob veljavo prišla. —

Po predlogu odbora za srenjske zadeve se odreče graškemu mest. zastopu prošnja za prenaradbo nekterih določeb srenjske postave; sklene se pa, da sme dež. odbor za leti 1874 in 1875 dovoliti prodajo mestnega imetka, vrednega 25.000 — 50.000 gld., ako to mestni zastop sklene. — Dvema srenjama: nemški v Gressenberg-u, in slovenski pri sv. Lovrencu v pušavi se dovoli ločitev prej združenih srenj, ter bode od poslednje trg sv. Lovrenc za se in katastr. srenji Kretzenbach in Lehen, pod imenom „Kretzenbach“, (slov. imena nikjer ne najdemo) krajna srenja za se.

Najvažniša stvar v tej seji bil je predlog fin. odbora, da potrdi dež. zbor pogodbe, pod katerimi hoče država dosedanjo dež. tehniko v Gradcu na svoje stroške prevzeti, in sicer že od početka tekočega leta. Zdaj s tehniko združena kmetijska in gozdnarska šola, kakor tudi bogata prirodoslovna zbirka v Joaneji ostala bi pod dež. upravo tudi zanaprej. Da fin. odbor v soglasji z deželnim odborom oddajo tehnike v državno upravo priporoča, je pglavitni uzrok ta, da imamo že zdaj neprimerno velikih dež. stroškov, namreč 2.800.000 gld., blizo 3 milijone, in bi še vrh tega potreben bil blizo 1 milijon gld. za stavljenje nove tehnike, ker so zdaj šole po več hišah razkoman-dane, kar ne more dalje biti. — Država hoče šolo prevzeti, ter je že v letošnji drž. proračun postavila za tehniko v Gradcu 100.000 gld.; država pa tirja od dežele, da se odkupi s 600.000 fl. za zidanje nove tehnike tako, da plača iz začetka ko se stavba začne, 150.000 gld., 200.000 gld. potem, ko bo poslopje pod streho, in ostalih 250.000 fl., ko bo šola celó gotova. — Fin. odbor, kterega je izvrstno zastopal dr. Jož. žl. Kaiserfeld, je gorko priporočal, udati se tej pogodbi, ki ne bô prehuda, ker se že od letos zanaprej, ko prevzame država strošek za šolo, deželi prihrani vsako leto najmanj 65.000 gld., in ker se ostali potrebni denar lahko dobi po tem potu, da se dež. imetek zastavi, zastavina pa v 30—32 letih amortizira, po obrestih izplača. — Državinim pogodbam se je posebno vpiral dr. Rechbauer, ki je nasvetoval že iz začetka izreči, da je to krivična tirjatev, kteri se sicer, ako že ni drugač mogoče, dež. zastop posilama uda, pričakuje pa, da bo drž. zbor deželi priklado zmanjšal. Drugi govorniki in posebno poročevalec, dr. J. Kaiserfeld, so pa kazali na nevarnost Rechbauerjevih predlogov, ker bi se lahko vse razbilo, ter bi morala dežela ali tehniko opustiti ali pa silne stroške za zidanje nove tehnike sama ná-se vzeti. — Pri glasovanji pade predlog Rechbauerjev in obvelja predlog fin. odbora, v kterem se izreka, da dež. zastop vse pogodbe, od vlade stavljenе, sprejme, ter deželnemu odboru oblast daje, da stvar dožene. — K temu je dr. Rechbauer nasvetoval pristavek, po kterem dež. zbor brez okolišanja svoje prepri-

čanje izreče, da so od vlade stavljeni pogoji pre-trdi in neopravičeni, ter se nadja, da bode vlada z drž. zborom od teh pogojev odstopila, ter tehniko prevzela ali brezpogojno, alj vsaj ne pod tako trdim pogojem. — Ta dostavek je obveljal s 27 proti 26 glasovom. Zanj so glasovali razen marib. Reuterja in Carnerija vsi poslanci iz slovenske strani, kakor tudi nemški poslanci „pravne“ stranke, in nekteri liberalci. — Ob enem se sklene, da odstopi dež. zbor svojo postavodajno pravico gledé tehnike državi, ako jo ta na svoje stroške prevzame. — Pri državnih poslancih je torej, ali bo dežela morala plačati vseh 600.000 fl. ali ne? —

XVI. Seja 10. jan. 1874. V tej kakor v prejšnji seji se je oddalo več prošinj za odpravljenje posilnega legaliziranja. Pa kaj pomaga, če dež. zbor za to prosi, ko se pa gospo-ska zbornica na Dunaji sramuje, odpraviti postavo, ki je še čisto nova. — Predlog dež. odbora, da se 20.000 gld. za vničenje živinske kuge v dež. proračun za l. 1874 vzame, se brez vse debate potrdi, ker se je grozna morilka tačas dežele že bila lotila, in je dež. odbor že bil za nujne stroške v okužene okraje poslal 10.000 gld. — Zastran postavljenih 10 dež. živinskih zdrav-nikov, zdravilskih okrajev, mest in opravil zdrav-nikov se pusti vse, kakor je začasno uravnano, dokler ne bodo skušnje pokazale, kar je treba premeniti; dež. odboru se naroča, da se z vlado pogodi, na koliko in proti kakemu povračilu da naj dež. živinski zdravniki tam pomagajo, kder bi drž. živinski zdravniki opravljati morali. — Trški srenji Gornigrad, ki je bila proti svoji volji l. 1850 z drugimi kmečkimi srenjami združena, se dovoli ločitev, ter bo zanaprej trg srenja za se, kmečke občine pa pod imenom „Vočna“ za se kot krajna srenja.

Na vrsto pride predlog Čokov in tovarišev o spremembi, prav za prav **popravi postave za pòste** od dne 30. jan. 1857. Dež. odbornik, dr. Michel, ima veliko zaslugo, da je kot zveden jurist odborove predloge popravil. Ker so vsi govorniki tožili, da ni toliko postava neredov kriva, marveč župani, ki je ne izvršujejo, hoče „Gospodar“ vsaj onim županom, ki njega berejo, nove določbe natanko povedati, drugi pa naj gredó vprašat naših poslancev, ki bi lahko zahtevali bili, da se taki sklepi, ki segajo v srenjske zadeve, tudi v slovenskem jeziku ob kratkem posna-mejo in srenjam pošljejo. Po predlogu Kellers-pergovem se je po imenih najpred glasovalo o tem, ali bi se preko teh predlogov prestopilo na dnevni red po nasvetu Hammer-Purgstala ali ne? Nasvet je bil s 33 proti 11 glasovom zavržen, prišla je torej stvar v obravnavo in sklepanje. Sprejeti so bili potem naslednji členki, kot dodatki k postavi za pòste na kmetih (mestih) in v Gradcu:

I. Člen: Za kmetijske opravila najeti posel

(družinče), kteremu je vsled §. 9. postave za posle od dné 30. jan. 1857 (alj vsled §. 9. iste postave za Gradec od 30. apr. 1857) eno leto služiti, ter se mu čas službe poslednji dan m. decembra konča, se ne sme s kterim drugim gospodarjem pred 1. novembrom tekočega leta za službo pogoditi. — Družinče, ki to postavo prestopi, zapade kazni zapora od 1—3 dni, ter mora prejeta aro (nakupščino) vrnoti blagajnici one srenje, kder je bilo v to obsojeno“.

II. Člen. Gospodar, ki vedoma z družinčetom služno pogodbo proti prepovedi I. členka sklene, zapade globi od 5 do 25 gld. Pravice tudi nima tirjati, da družinče službo nastopi, alj če je nastopiti noče, se kaznuje po §. 8. postave za posle. —

III. Člen. Zapadla ara (člen I.) in naložena globa (člen II.) se mora po predpisu §. 43. postave za posle od dné 30. jan. 1857 (poselskega reda za Gradec od dné 30. apr. 1857) porabiti. — (Po omenjenem §. 43. se take globe porabijo v podporo siromašnim poslom, ki si ne morejo več užitka prislužiti).

Odbor je še predlagal precej zmedeni IV. članek, kdo da namreč naj o tej reči sodi, kazni izreče in iztirjava; toda predlog pri glasovanju pade, in torej veljajo za to določbe §. 41. postave za posle, vsled kterih razsoja služne prepire srenjski predstojnik, kazni pa določuje on z dvema srenjskima svetovalcema. —

Spoštovane srenjske predstojnike, ki herejo naš list, končno prijazno opominjamo, da se naj natanko teh, hvalevrednih določeb, držijo, ter po nobeni ceni ne trpijo, da katero družinče v srenji službo nastopi, preden se je z družinskimi bukvicami pri predstojniku oglasilo. Skrbite za lepi red, ki je duša družbinskemu življenju!

(Poslanec Bärenfeind je predlagal, da se namesto dné 1. nov. reče pred prvim oktobrom, kar bi bilo na vsako stran boljše; ker pa B. po nesreči alj sreči ni liberalce, tudi pri liberalni večini ne obvelja, kar on predlaga, naj je še tako dobro. — Opomniti tudi moramo, da velja I. člen edino le za posle, ki se v službo vzamejo za kmetijske opravila, in scer s pogodbo, da vse leto, noter do poslednjega dné decembra onega leta v službi ostanejo. Za vse druge veljajo določbe §. 24—30. postave za družino.)

Cerkvene zadeve.

Tudi nedolžna družba detinstva Jezusovega se je našim liberalcem — ne vemo, zakaj? — hudo zamerila. Morala se bode umakniti iz naših ljudskih šol. Namen te družbe med šolsko mladino je bil, da otroci, ki dan na dan za rešenje onih nesrečnih otrok molijo, ktere ajdovske matere na Kitajskem divji zverjaji v hrano

na ceste mečejo, se s to molitvijo sami vedno bolj spoznavati učijo, koliko hvaležnosti da so svojim krščanskim staršem dolžni za njih ljubezen in skrbno izrejo. Kateketi in učitelji so tedaj to bratovščino dosihmal rabili kot posebno zdatni (pedagogiški) pomoček v pospešenje npravne omike otrok. Toda nova brezverska šola je iznašla seveda tudi novih pomočkov za zlahtnjenje otroških src, in noče svoje slave skruniti z rabo takih, to je verskih pomočkov.

Preglejmo dosihmalno delavnost te družbe. Vpeljana l. 1843 je nabrala v 1. letu le samo 9000 gld., lansko leto pa že 849.200 gld., tedaj blizo eden milijon. S pomočjo te milošine se vzdržuje na Kitajskem: 167 sirotišnic, to je hiš za otroke, ktere so starši zavrgli, 551 šol, 91 rokodelnic in 29 pristav (v prvih se dorasli učenci raznih rokodelstev, v poslednjih poljedelstva učé), in 187 apotek. Teh je zató toliko treba, ker so najdeni otroci večidel vsi zanemarjeni in boleni. Njih največi del itak po prejetem krstu v kratkem pomrje. Dosihmal je bilo po tej družbi na Kitajskem krščenih otrok že nad osem milijonov!

Srečna Avstrija je tedaj tudi prejela, kakor je „Gospodar“ v 5. šte. povedal, blagoslov novih „cerkvenih“ postav, prirezanih po Bismarkovem kopitu. Menda liberalcem še ne zadostujejo naše politiške in narodne homatije; hočejo jim dodati še cerkvene, da Avstrijo na vse strani razmečkano toliko bitreje kot dobro južino za Bismarkov zdravi želodec pripravijo, ki je zdaj zajuterk pograbljenih francoskih pokrajin menda že prebavil. — Boj za stran teh postav bo hūd v državnem zboru, pa še hujši zvunaj zbora. Štiri škofje so vladi že izročili svoje ugovore zoper te postavé.

V kraljestvu „božjega strahú in čednega zadržanja“, kakor car Viljem svojo presrečno Nemčijo rad imenuje, rubijo škofo tako pogumno naprej, da so liberalci že kar besni satanskega veselja. Vratislavskega kneza in škofa so rubili že vdrguč. Škof je ležal bolen v postelji, ali brez usmiljenja so rubili okoli postelje, iznašali hišno orodje in ga odvažali na malem vozičku, v kterega je bil pes vprežen. — Zadnje dni so rubili tudi Paderbornskega škofa. Obsojen je bil na 3600 tolarjev, ker je župnike brez vladnega dovoljenja postavljaj. Ker pa plačati ni mogel, so ustavili njegove letne dohodke, ki znašajo 2000 tol., zavoljo ostalih 1600 tol. pa so ga rubili, pa niso skoraj nič našli, kar bi bilo rubeža vredno, ker je ta vrli škof silno ubog. — Tudi Badenska vlada je rubila oskrbnika Friburške nadškofije, ker ni hotel plačati kazni, mu zato naložene, ker je nekoliko župnikov brez vladinega dovoljenja postavil. — Dné 3. febr. so pa nadškofa Ledobovskija v jutru ob 4. uri zgrabili in v ječo v Ostrovo, na nemško-ruski meji odpeljali!

Tudi Angleško vlado je hotel Bismark podhujskati, da bi stopila v boju zoper kat. cer-